

Dit document is opgesteld naar aanleiding van het deelprogramma Wederopbouw van de visie Erfgoed en Ruimte en is een nadere uitwerking van de kernkwaliteiten zoals die genoemd zijn in bijlage 3 van de Visie Erfgoed en Ruimte.

Eindhoven

't Hool

Toonbeeld van de wederopbouw

Inhoud

- Wederopbouw: tonen van een tijdperk *pagina 2*
- Methodiek en leeswijzer *pagina 3*
- De wederopbouwperiode *pagina 4*
- Introductie 't Hool *pagina 5*
- Stedenbouwkundige analyse *pagina 8*
- Bijzondere karakteristieken *pagina 23*
- Kernkwaliteitenkaart *pagina 25*
- Begrippenlijst *pagina 26*

Wederopbouw: tonen van een tijdperk

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft in 2011 dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd en kunnen worden beschouwd als toonbeelden van de Wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (planmatige-opgezette uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota *Kiezen voor karakter*, de rijksvisie op erfgoed en ruimte die op 15 juni 2011 door de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Infrastructuur en Milieu namens het kabinet is aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer (TK 2010-2011, 32 156 nr. 29).

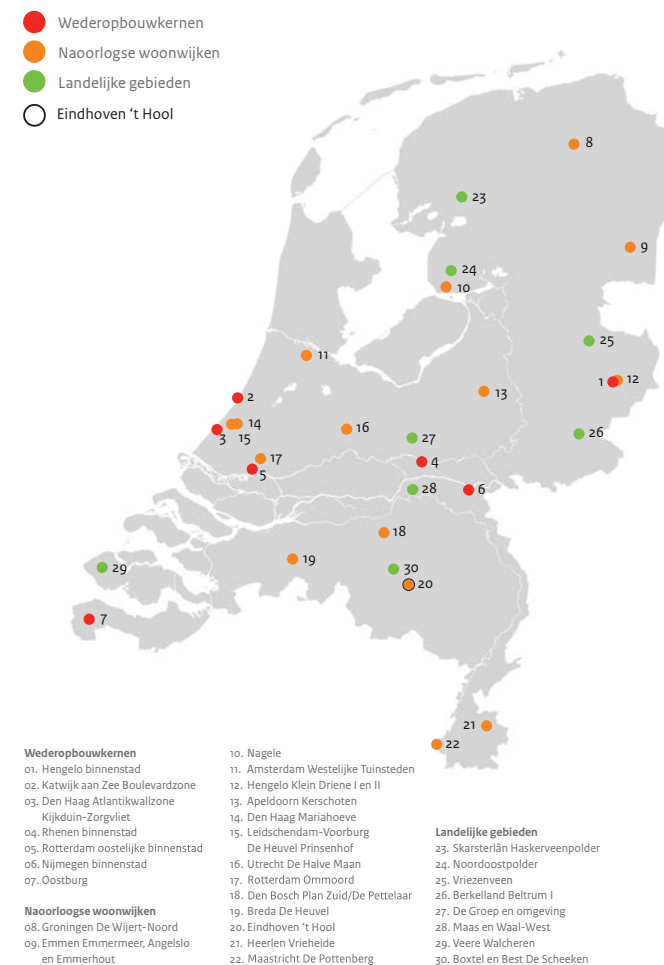
De selectie als wederopbouwgebied zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Daarnaast wil het Rijk stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de Wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven en als cultureel erfgoed een rol van betekenis spelen in de ruimtelijke ordening.

In lijn met de *Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg* (TK 2009-2010, 32 156 nr. 13) wordt hier in juridische zin invulling aangegeven – niet door aanwijzing als beschermd stads- of dorpsgezicht – maar als uitvloeisel van de verplichting om cultuurhistorie onderdeel te laten zijn van de belangenafweging in het kader van de totstandkoming van bestemmingsplannen, zoals opgenomen in artikel 3.1.6 lid 5 onder a van het *Besluit ruimtelijke ordening*.

Nu zo'n zestig jaar na de realisatie bouw of aanleg, zijn deze wederopbouwgebieden als gevolg van maatschappelijke en sociaaleconomische veranderingen, object van (ingrijpende) vernieuwingsoperaties. De uitdaging hierbij is om ontwikkelingen en vernieuwing hand-in-hand te laten gaan met het behoud van het bijzondere karakter van deze gebieden.

Kennis, inzicht en begrip van de cultuurhistorische waarden van de wederopbouwgebieden en hun ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis zijn van belang bij het maken van weloverwogen keuzes in de planvormingsprocessen. Dit gebiedsdocument is bedoeld ter ondersteuning hiervan en brengt de bijzondere kernkwaliteiten van één van deze gebieden in beeld: de naoorlogse wijk 't Hool.

30 wederopbouwgebieden van Nationaal Belang

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Methodiek en leeswijzer

De methodiek is er op gericht de kernkwaliteiten uit de Wederopbouwperiode te analyseren en herkenbaar in beeld te brengen. Als basis voor de ruimtelijke analyse zijn bestaande studies gebruikt, waar nodig aangevuld met een veldbezoek om de bureaustudie te toetsen. In het colofon van dit document is opgenomen welke studies en rapporten als basis gebruikt zijn voor dit gebiedsdocument. De inhoudelijke focus van de gebiedsdocumenten ligt op de Wederopbouwperiode en de actuele situatie van het gebied. Om de context van de ontwikkelingen te begrijpen, zijn waar nodig relevante ontwikkelingen uit andere tijdsperiodes meegenomen in de analyse.

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de wederopbouwperiode in het algemeen en de specifieke ontwikkelingen met betrekking tot de naoorlogse woonwijken (planmatig opgezette uitbreidingswijken) in het bijzonder. In de erna volgende hoofdstukken wordt ingezoomd op het onderhavige gebied en wordt door middel van een gebiedsanalyse geuid wat de specifieke kernkwaliteiten zijn die dit gebied tot een wederopbouwgebied van nationaal belang maken.

Bron: Gemeentearchief Emmen.

De wederopbouwperiode

Nederland maakte tussen 1945 en 1965 een ongekennde transformatie door. In ruimtelijk, economisch en in sociaal-maatschappelijk opzicht veranderde ons land ingrijpend. Na de Tweede Wereldoorlog was veel landelijk gebied, gebouwde omgeving en infrastructuur zwaar beschadigd geraakt, stonden onder water of lagen compleet in puin. Het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw begon al in de oorlog. Steden en dorpen herrezen uit het puin dankzij krachtige samenwerking en een sterke centrale sturing. In deze periode zijn veel innovatieve en ongekennde ontwerpen gerealiseerd, zowel bij stedelijk herstel en uitbreiding als bij de herinrichting van het landelijk gebied en de aanleg van nieuw land.

Wijkgedachte

Na de oorlog was er grote woningnood in Nederland en de sociaaleconomische omstandigheden waren dramatisch. Steden werden gezien als te massaal en daardoor bedreigend voor een goede samenleving vanwege de slechte woon- en leefomstandigheden en het gebrek aan sociale cohesie binnen de wijken en alle mogelijke negatieve consequenties die daarmee konden samenhangen. Al voor de oorlog waren stedelijke gebieden verpauperd of in slechte staat en boden ze onvoldoende ruimte aan de bevolkingsgroei.

De 'wijkgedachte', die in de jaren twintig al in Nederland bekend was als ordenend concept, werd na de oorlog nader uitgewerkt door de studiegroep Bos in het boek *De stad der toekomst, de toekomst der stad* (1946). Vanuit sociologisch oogpunt ging deze wijkbenadering uit van een maximale grootte van de wijk en het gezin kwam centraal te staan als hoeksteen van de samenleving. Wonen, werken, verkeer en recreatie werden nauwkeurig geordend en veelal van elkaar gescheiden. Elke wijk werd opgebouwd uit buurten, wooneenheden met eigen voorzieningen. In de buurten waren winkels voor de dagelijkse behoeften binnen bereik. Op wijkniveau waren er

ook andere voorzieningen zoals scholen, kappers, banken, een bibliotheek, kledingwinkels en kerken aanwezig. Deze opbouw moest het gemeenschapsgevoel stimuleren en de chaotische groei van steden tegengaan. Het katholieke zuiden van Nederland kende een variant op dit type indeling en opbouw. Hier werden deze wijken 'parochiewijken' genoemd, waarbij de kerk letterlijk en figuurlijk centraal stond. De wijkgedachte is een belangrijk uitgangspunt geweest voor de ontwikkeling van de stedenbouw in de naoorlogse periode.

Licht, lucht en ruimte

De wederopbouw was ook een periode van optimisme en modernisering. Nieuwe materialen, productiemethoden en verkavelingspatronen deden hun intrede, evenals de nieuwe wijkinrichting met veel groen. Het motto van de naoorlogse stadsuitbreidingen werd: 'licht, lucht en ruimte'. Dit vertaalde zich niet alleen naar de bebouwing, maar vooral ook naar de stedenbouwkundige compositie van de ruimte, waarin de groenstructuur en de openbare ruimte een belangrijk aandeel hadden. De grens tussen particuliere, gemeenschappelijke en openbare ruimte is daarbij minder evident dan bij het gesloten bouwblok. Kenmerkend is de herhaling van verkavelingsvormen tot stedenbouwkundige eenheden. De woningtypologie verschilt ook van de vooroorlogse uitbreidingen. Rijtjeswoningen en gestapelde meergezinswoningen in open bebouwing overheersen, vaak in seriematige bouw.

Wijkgedachte.

Bron: Katholiek Bouwblad 1947.

Introductie 't Hool

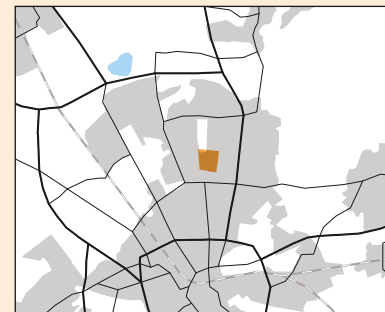
De wijk 't Hool was een initiatief van Philips-medewerkers die eind jaren zestig ontevreden waren over de toenmalige woonvormen en de uniforme manier van bouwen. Ze lieten een eigen wijk ontwerpen door architect Jaap Bakema. Bakema deelde hun humanistische visie en bedacht een alternatief voor de eentonige wederopbouw wijken uit die tijd.

Hij ontwierp in overleg met de toekomstige bewoners niet alleen de stedenbouwkundige structuur, maar ook de woningen. Het eindresultaat was een totaalcompositie waarin stedenbouw, architectuur, materiaalgebruik en groenaanleg naadloos op elkaar aansluiten en in samenhang zijn ontworpen. De ruim opgezette, naar binnen gekeerde wijk oogt vanwege de verschillende woningtypen, bedoeld voor uiteenlopende leeftijdsgroepen en inkomensklassen, heel gevarieerd. De toepassing van een beperkt palet aan materialen [overwegend baksteen en hout] en kleuren heeft gezorgd voor een herkenbaar en rustig geheel.

Bakema schiep met zijn ontwerp voor 't Hool een nieuw model voor stedelijk wonen: een democratische wijk die de tijdgeest van de jaren zestig weerspiegelt, een integraal ontworpen leefomgeving waarin de menselijke maat en de interactie tussen bewoners centraal stond. Zijn plan bevatte een heldere stedenbouwkundige opzet, uiteenlopende woningtypes en een groenstructuur die in samenhang met de stedenbouwkundige structuur was ontworpen.

Kerngegevens

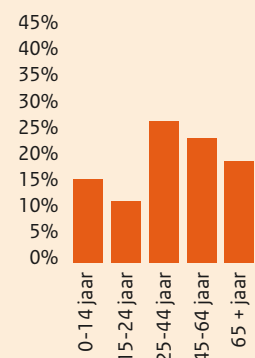
Kaart

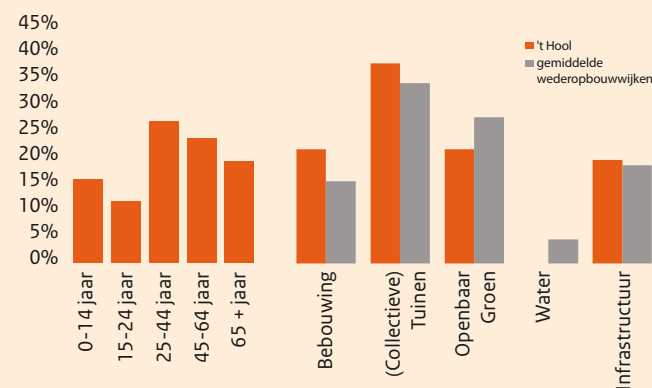
Algemene gegevens

- Wijk: 't Hool
- Stedenbouwkundige: J.B. Bakema
- Groenontwerp: F.J. Fontaine
- Planvorming: 1954 - 1968
- Uitvoering: 1968 - 1972
- Aantal woningen bij oplevering: 1.035
- Oppervlakte wijk: 34 ha
- Bevolkingsdichtheid: 6.479 inwoners/km²

Bevolkingsopbouw*

Grondgebruik*

* Statistische gegevens: Atlas voor Gemeenten 2014.

Situering en definiëring

De wijk ligt ten noorden van het Eindhovense stadscentrum in de grotere wijk Ontginning, onderdeel van het stadsdeel Woensel-Noord, en is vernoemd naar het Hoolstraatje, dat ten noorden van de wijk liep.

De wijk wordt begrensd door de doorgaande Bisschop Bekkerslaan in het noorden, winkelcentrum Woensel in het zuiden, de Franklin D. Rooseveltlaan in het oosten en de Genevevalaan in het westen.

De Veldmaarschalk Montgomerylaan ten zuiden van het winkelcentrum, verbindt de wijk met het centrum van de stad.

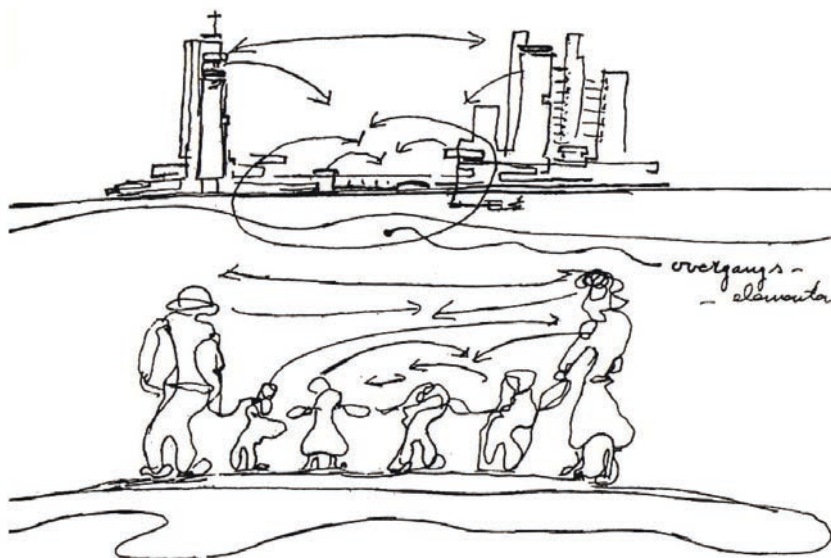
Voor de begrenzing is de oorspronkelijke grens van het bestemmingsplan aangehouden. Daarin valt een deel van het [oorspronkelijke] winkelcentrum ten zuiden van de wijk.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed selecteerde 't Hool als één van de dertig wederopbouwgebieden van nationaal belang.

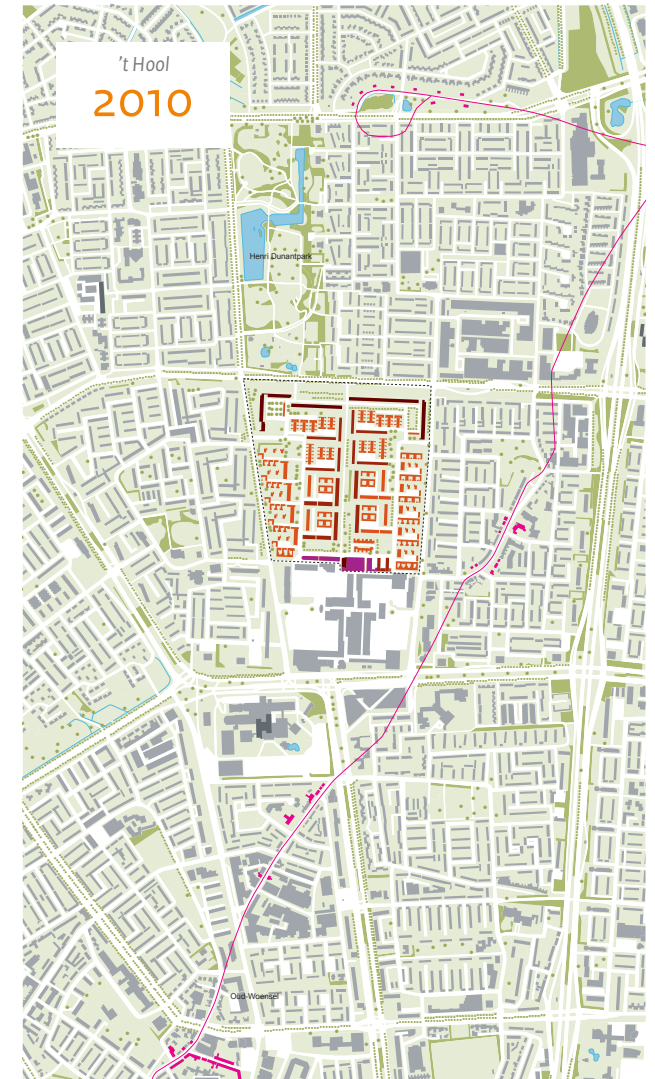
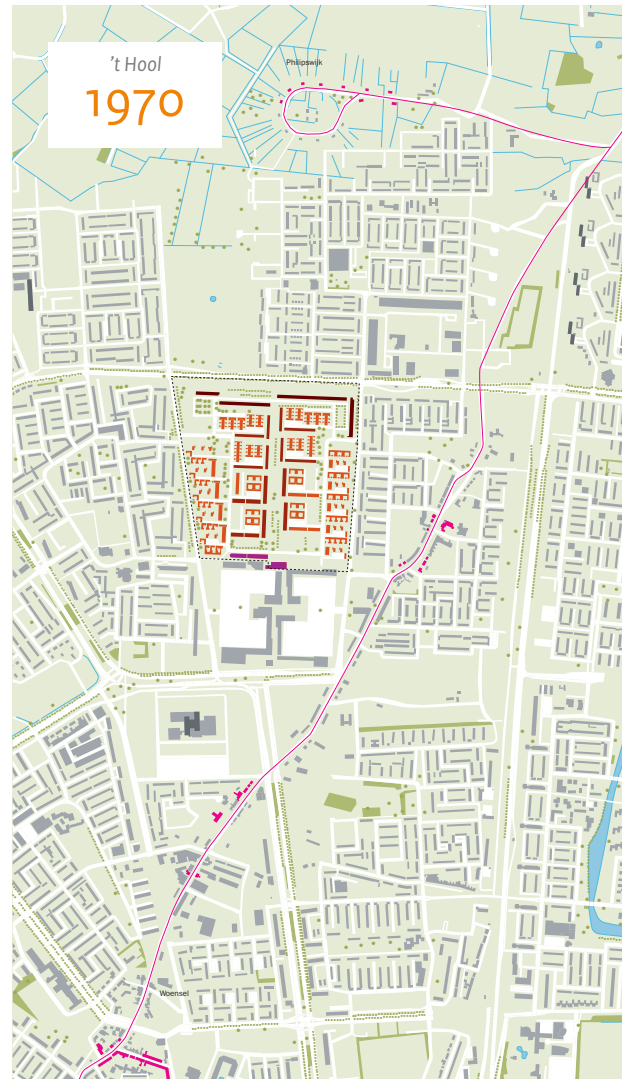
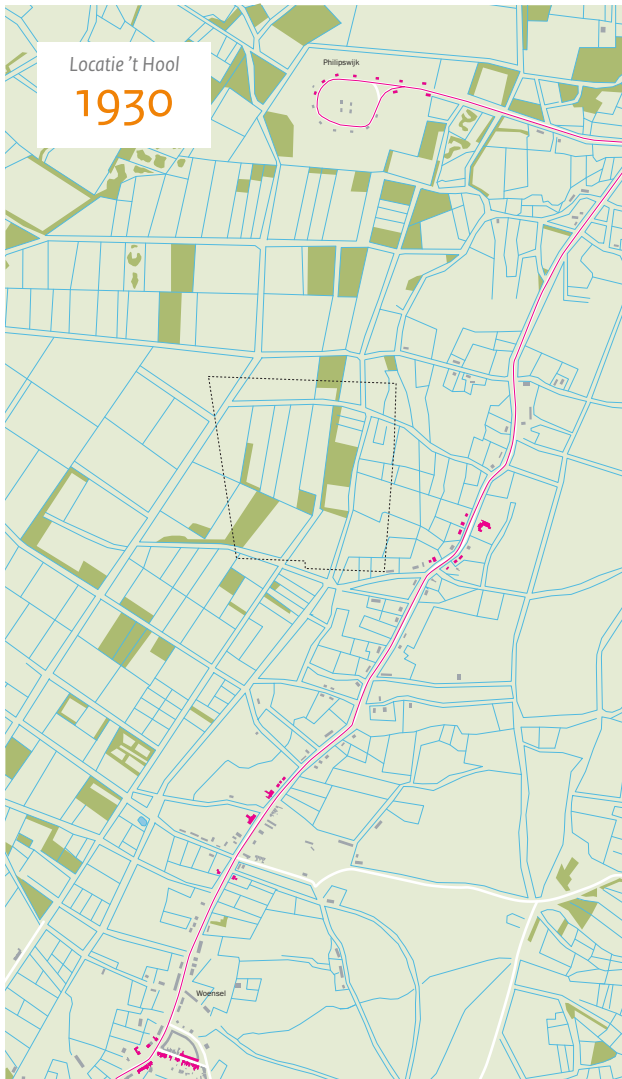
De belangrijkste kernkwaliteiten zijn:

1. Stedenbouwkundige architectuur, samenhangend ontwerp van woning en wijk, privé- en openbaar groen.
2. Robuuste en tegelijkertijd gedetailleerde verschijningsvorm en materiaaluitdrukking.

Deze kernkwaliteiten worden in dit document nader toegelicht.

Vriendschapsmodel van J.B. Bakema; hoogbouw, middelhoogbouw en laagbouw staan hand in hand met elkaar in de wijk als een gezin. Tekening: Wijnand Galema.

Stedenbouwkundige analyse

Planontwikkeling en uitgangspunten voor het ontwerp

Uitbreiding Eindhoven

Industriestad Eindhoven maakte vanaf de jaren twintig van de vorige eeuw een enorme ontwikkeling door met de bloei van het Philipsconcern. De gemeente was nauwelijks opgewassen tegen deze snelle groei. Direct na de Tweede Wereldoorlog ontbeerde de stad een goedgekeurd uitbreidingsplan, waardoor de gemeente geen woningbouwcontingenten kreeg toegewezen. Philips bood aan om te assisteren en nam een aantal bouwtaken van de gemeente over. Het concern liet vele arbeidersbuurten bouwen voor de lagere inkomensklassen.

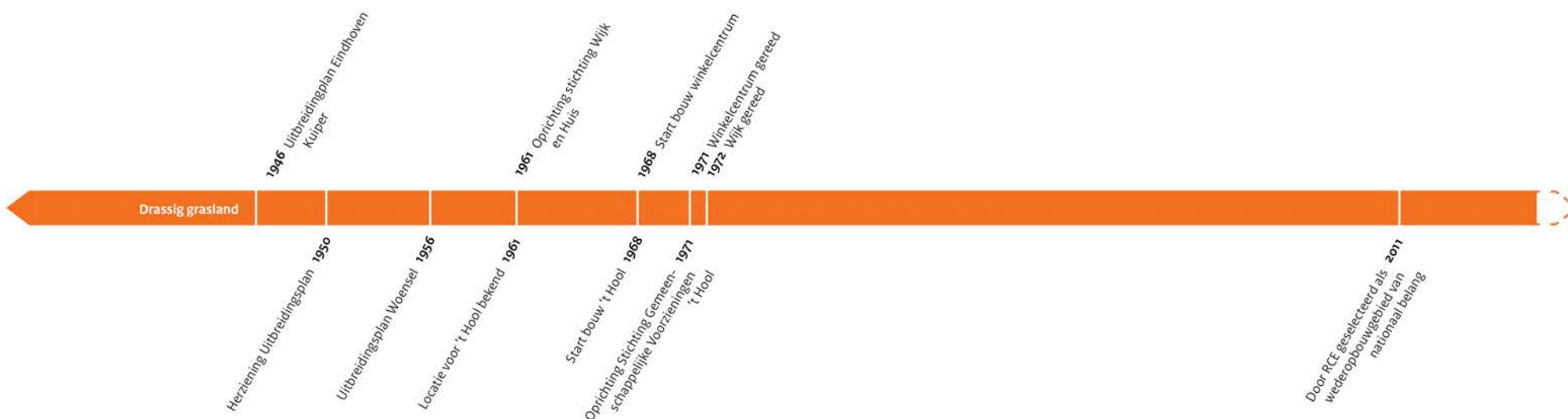
Tot en met de oorlog behoorde uitbreiding in noordelijke richting vanwege de spoorbaan tussen het centrum en het geannexeerde dorp Woensel, niet tot de mogelijkheden. Ingenieur J.A. Kuiper van architectenbureau Verhagen,

Kuiper en Gouwetor ontwierp in 1946 een uitbreidingsplan waarin het zwaartepunt dus vooral op het zuiden lag. Voor Woensel werd in 1956 een apart uitbreidingsplan opgesteld – met een hiërarchische verkeersstructuur rondom de centraal gelegen Veldmaarschalk Montgomerylaan. Zoals in veel steden draaide het net na de oorlog om het bouwtempo en -volume – de woningnood moest zo snel mogelijk opgelost. Dit leidde in Eindhoven vaak tot de bouw van weinig gedifferentieerde wijken.

Plan 't Hool

Uit onvrede over de gesegregeerde volkshuisvesting en de traditionele, vooral katholieke structuren die de stadsplanning beheersten, richtten medewerkers van het Natuurkundig Laboratorium [NatLab] van Philips in 1961 de woningbouwstichting Huis en Wijk op. Hiermee stonden zij aan de wieg van 't Hool. De stichting streefde naar een wijk waarin verschillende

maatschappelijke klassen met uiteenlopende levensovertuigingen konden samenleven. Wijken met ruimte voor inspraak in het planproces, met meer woningdifferentiatie, met herkenbaarheid, rust en privacy, en met een grotere toekomstbestendigheid dan de andere wijken uit die periode. De leden van Huis en Wijk benaderden Jaap Bakema van architectenbureau Van den Broek en Bakema. Voor Bakema stond de menselijke maat voorop en hij besteedde veel aandacht aan de samenhang tussen gebouw en omgeving. De leden waren gecharmeerd van zijn ontwerpen met lange brede straten, veel groen en een herkenbare structuur.

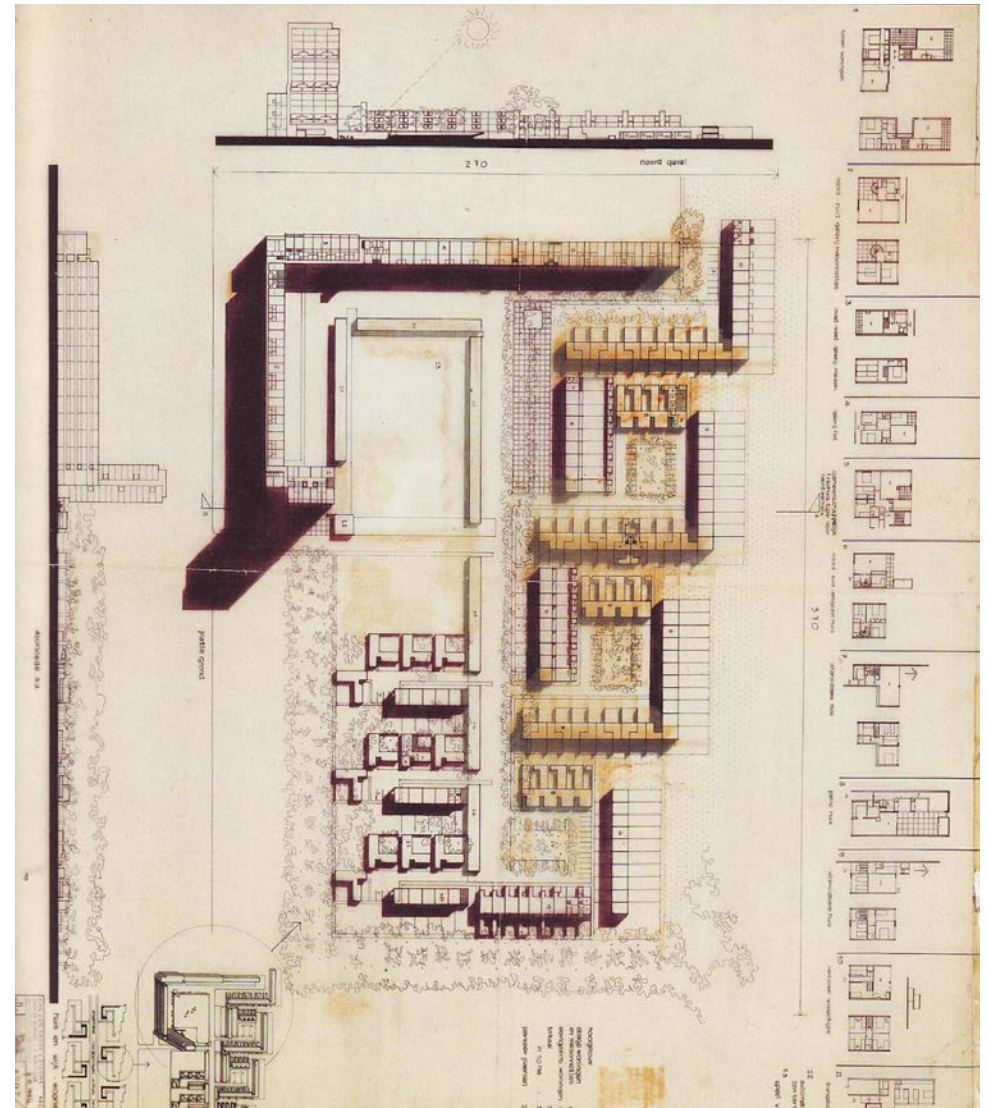

De ontwikkeling van het plan en het ontwerp van de woningen zijn in samenspraak met Huis en Wijk tot stand gekomen. Eind 1961 vertaalde Bakema de wensen van de woningstichting naar een eerste ontwerp. In eerste instantie ontwierp hij een voorbeeldwijk met ongeveer 500 woningen – in zekere zin een fictief plan –, omdat er nog geen kavel voor het plan was gevonden.

Nadat de gemeente Eindhoven een centraal gelegen gebied in Woensel had vrijgegeven als bouwlocatie, paste Bakema het plan hierop aan. Dit terrein was een stuk groter dan de omvang van het voorbeeldontwerp. Hij spiegelde dit eerste ontwerp langs een noord-zuidas, waardoor het aantal woningen verdubbelde. Zo ontstond een wijk met ruim duizend woningen.

De gemeente zag 't Hool inmiddels als het hoogwaardige sluitstuk van de Woenselse stadsuitbreiding en vroeg architectenbureau Van den Broek en Bakema ook het winkelcentrum aan de zuidkant te ontwerpen.

Na de realisatie van de wijk werd Huis en Wijk opgeheven. Daarvoor in de plaats kwam de Stichting Gemeenschappelijke Voorzieningen 't Hool die sindsdien verantwoordelijk is voor het onderhoud van het gemeenschappelijk groen en de herkenbaarheid van het stedenbouwkundige concept bewaakt.

Voorbeeldwijk van Bakema voor Huis en Wijk uit 1961. Bron: Broek en Bakema Architecten.

Jaap Bakema [1914-1981] leidde met Jo van den Broek in de jaren zestig één van de grootste architectenbureaus van Nederland. Architectenbureau Van den Broek en Bakema [tegenwoordig Broekbakema] was onder andere verantwoordelijk voor de Lijnbaan in Rotterdam en een aantal gebouwen van de Technische Hogeschool in Delft.

Na zijn studie [cum laude] aan de Academie van Bouwkunst in Amsterdam vertrok Bakema naar Rotterdam, waar hij in aanraking kwam met de aanhangers van het Nieuwe Bouwen*. Hij was lid van de Rotterdamse architectenvereniging Opbouw en vanaf 1950 secretaris van Congres Internationaux d'Architecture Moderne*. Hij was medeoprichter van Team X dat in 1956 de tiende editie van deze congresreeks voorbereidde. In de jaren daarna forceerden zij een breuk binnen CIAM met hun kritiek op het star vasthouden aan het Charter van Athene – volgens hen de oorzaak van massaproductie en eentonigheid in de 'functionele stad'. Bakema pleitte voor de 'vitaliteitsstad': een 'levendige stad vol afwisseling en uitdrukking van persoonlijke woonwensen'.

Bakema was een bevlogen idealist die hield van grote contrasten en die in zijn werk de grote schaal niet uit de weg ging, maar de mens altijd centraal stelde. Zijn stedenbouwkundige visie was gestoeld op variatie en herkenbaarheid, met ruimte voor het aanbrengen van aanpassingen door bewoners. 'Want ook met zijn woonvorm zal de mens gelukkiger zijn naarmate hij daarmee zijn eigen opvatting over ruimte kan tonen.'

In 1962 kreeg Jaap Bakema landelijke bekendheid als presentator van de televisieserie Van Stoel Tot Stad. In 1963 werd hij benoemd tot hoogleraar aan de Technische Hogeschool in Delft.

**t Hooft vanuit het noordwesten.*

Foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Siebe Swart.

**Zie begrippenlijst achterin*

Stedenbouwkundige opzet

De wijk bestaat uit twee min of meer gelijke delen aan weerszijden van een noord-zuidgericht voetgangersgebied, het Dalheimpad. Langs deze groene middenzone is de bebouwing georganiseerd in hofvormige eenheden. Langs de wijkstraten, die parallel aan de middenzone liggen en de hoofdontsluiting van de wijk vormen, liggen groenstroken. Aan de buitenrand van de wijk bevindt zich kleinschalige hofbebouwing die via cul-de-sacs* ontsloten zijn. In de noordwesthoek staat een 48

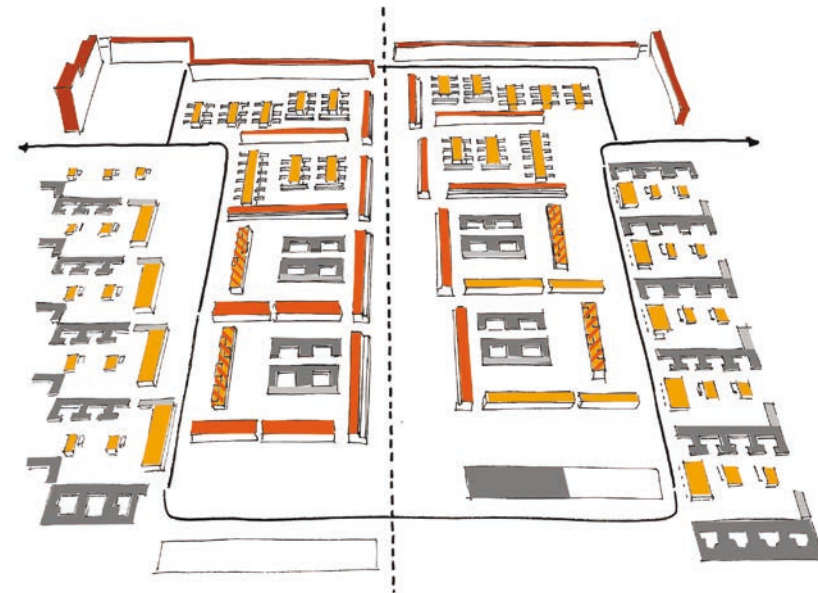
meter hoge toren, een bak en als entree van de buurt. Het voetgangersgebied in het midden fungeert als 'ruggengraat'. Langs deze as staat hogere bebouwing [rijwoningen van drie etages] en naar de randen toe worden de gebouwen lager en kleinschaliger. De overgang en verzachting richting de randen zijn essentieel voor de beleving van de wijk.

't Hool ligt als een 'eiland' in het stadsdeel Woensel-Noord. Dit eilandgevoel is een gevolg van de groene bufferrand die

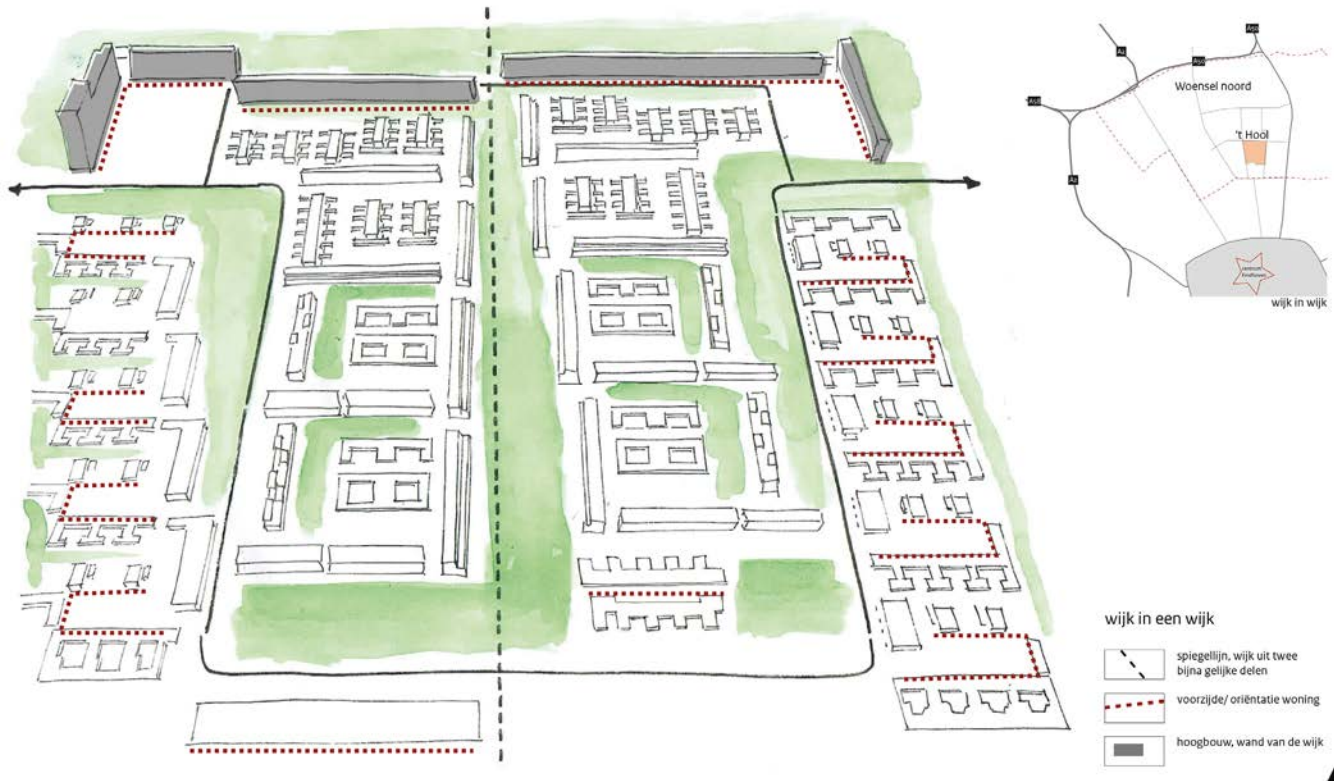
rondom de wijk is aangelegd en het ontbreken van doorgaande verkeersroutes. De hoogbouw in het noorden versterkt dit karakter. De bebouwingswanden zijn in een hoek van negentig graden geplaatst en schermen de laagbouwoningen af van het verkeerslawaaï van de Bisschop Bekkerslaan. Het naar binnen gekeerde karakter wordt benadrukt door de oriëntatie van de woningen: deze staan met hun rug of zijkant naar buiten gedraaid en met hun voorzijde naar binnen.

- Wijk gespiegeld om centrale as.
- Twee min of meer gelijke wijkdelen met gespiegelde hofvormige eenheden.
- Eenheden opgebouwd uit vergelijkbare woningtypen [A, A₁].

- Aflopende bouwhoogtes vanaf de centrale as naar buiten.

Hoven

De hoven aan beide zijden van het voetpad in het midden bestaan uit een variatie aan woningtypen: hoog- [aan de noordzijde], middelhoog- en laagbouw, van meestal twee tot vijf woningtypen per hof. De herkenbaarheid die door deze groepering ontstond was voor architect Bakema noodzakelijk om bewoners zich thuis te laten voelen. Herkenbare overgangen van klein naar groot moesten bijdragen aan het ervaren van verandering.

Hof A en A' bestaan uit de hoogbouwwanden met in het zuiden rug-aan-rugwoningen. In het midden van hof B en B' staan de sociale huurwoningen van de wijk: rug-aan-rugwoningen die op de kopse kant worden begrensd door garageboxen en de wanden van rijwoningen van twee en drie verdiepingen.

Eilandkarakter door:

- naar binnen gerichte oriëntatie van woningen;
- wandbebouwing;
- brede groene bufferranden;
- beperkte ontsluiting en aansluiting op rest van Woensel.

Hof D: patiowoningen, vrijstaande woningen en garageboxen met parkeerplaatsen onder de bomen. Foto: Nadine van den Berg.

In het midden van de hoven C en C' staan L-vormige patio-woningen, waarvan de meest zuidelijke worden begrensd door garageboxen. Langs de wijkstraten staan split-levelwoningen van twee en drie bouwlagen. Deze woningen zijn om en om verkaveld. In een hoek van negentig graden staan rijwoningen van twee en drie bouwlagen [terraswoningen] of rijwoningen met haaks daarop drive-inwoningen [C].

In de hoven D en D' staat een rij L-vormige patiowoningen van één laag met aan de overkant twee vrijstaande woningen van twee bouwlagen, beide met de entree op het binnenterrein gericht. Bij de entree van de hof staan rijwoningen van twee lagen die met de achtertuin grenzen aan het binnenterrein. Hof D' wordt afgesloten door garageboxen. Tussen de patiowoningen en de garageboxen loopt een voetpad de wijk uit.

Woningtypologie

In 't Hool zijn grofweg zeven verschillende woningtypen te onderscheiden. Vooral van de rij- en patiowoningen [geschaald, gespiegeld en losstaand] zijn vanuit een basisconcept meerdere varianten gebouwd.

1. Hoogbouw

De hoogbouw is een combinatie van galerijflats en split-level-woningen. De woningen in de hoogbouw hebben eenzelfde opbouw als de split-level-bajonetwoningen, die op halve verdiepingshoogte van elkaar gescheiden niveaus hebben. De toren is geïnspireerd op hoogbouw met binnenstraten, door Bakema gerealiseerd in het Berlijnse Hansaviertel voor de *Internationale Bauausstellung* [IBA] van 1957.

2. Drive-inwoningen

Een woning met beneden een inpandige garage, een tuinkamer en de woonruimte op de eerste verdieping. Deze woningen staan in het zuiden van de wijk en hebben een kenmerkend betonnen plateautje naast de voordeur, bedoeld om de boodschappen op te zetten.

3. Rijwoningen

De rijtjeshuizen zijn uitgevoerd in drie varianten. Het meest eenvoudige rijtjeshuis heeft twee bouwlagen. Een variant hierop is de terraswoning, een grotere woning met extra verdieping, een balkon en een grotere woonruimte. De derde variant heeft twee bouwlagen met een grotere woonruimte. Aan de voorzijde van deze woningen bevinden zich uitgebouwde bergingen.

4. Patiowoningen

Bakema heeft L-vormige patiowoningen ontworpen in twee varianten, die variëren in grootte.

5. Rug-aan-rugwoningen

Dit zijn brede, maar ondiepe woningen van twee bouwlagen met de achtergevels tegen elkaar gebouwd. De woningen worden ontsloten door een smal voetpad waaraan ook de tuinen liggen. Deze sociale huurwoningen staan in de noordelijke hoven.

7. Split-level-bajonetwoningen

De plattegronden van deze woningen hebben een L-vorm die met een tweede gespiegelde plattegrond een rechthoek vormen. De ingangen (aan de smalle zijde van de L) liggen hierdoor om en om, waardoor geen verschil tussen voor- en achterzijde bestaat. Bakema ontwierp voor deze woningen een dakterras dat bebouwd kon worden, bijvoorbeeld voor extra slaapkamers. De woningen hebben op halve verdiepingshoogte van elkaar gescheiden niveaus.

8. Vrijstaande woningen

Het vrijstaande huis met twee woonlagen was een belangrijk onderdeel van het voorbeeldplan. Dit type is gehandhaafd. Alleen de afmetingen zijn in de uitwerking vergroot.

A. Garageboxen

Verspreid over de wijk zijn garageboxen gebouwd als afsluiting van een woningblok of om een hof te beëindigen.

Terraswoningen

Rijwoning

Patiowoning

Split-level woningen

Hoven en woningtypen

- wijkgrens
- hoogbouw
- drive-inwoning
- rijwoning
- terraswoning
- patiowoning
- rug-aan-rugwoning
- vrijstaande woning
- split-levelwoning
- garages
- overige bebouwing
- ensemble/hof, repeterend

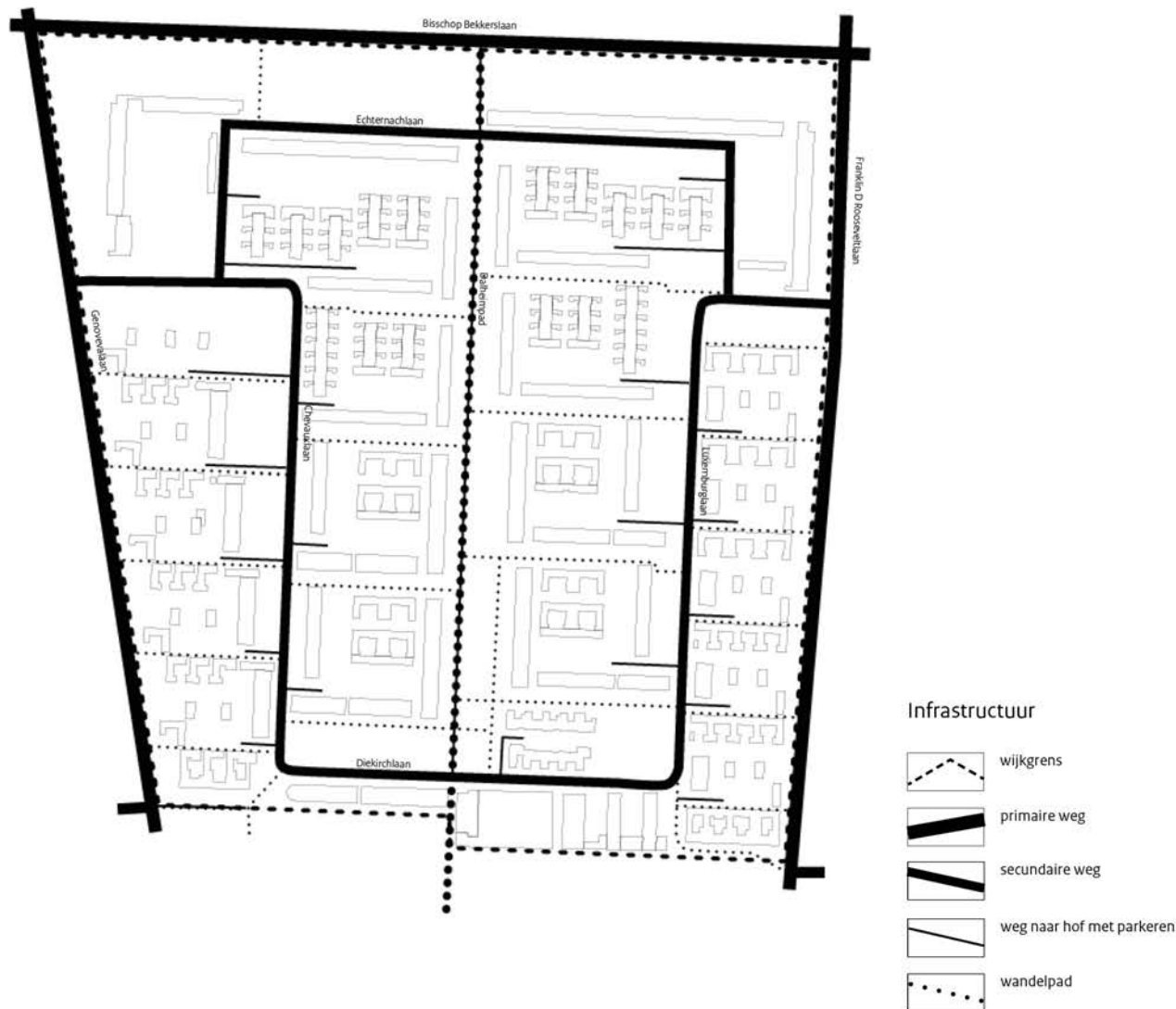

Infrastructuur

Het centrale voetgangerspad deelt de wijk in tweeën en vormt de verbinding met het winkelcentrum, waar scholen, kerken en andere voorzieningen zijn geplaatst. Voetgangerspaden verbinden de wijk met de stad en de ene hof met de andere. De wijkstraten Luxemburglaan en de Clervauxlaan zijn de enige wegen die de wijk voor autoverkeer ontsluiten. Deze komen op de overgang van hoog- naar de laagbouw de wijk binnen en vertakken zich aan beide zijden richting de woonhoven. In het midden van de hoven is ruimte voor parkeren. In het noorden van de wijk is een derde wijkstraat, de Echternachlaan, gelegen die de twee delen van wijk onderling verbindt en de hoogbouw langs de noordrand ontsluit.

De buitenruimte in 't Hool is primair gericht op de interactie tussen bewoners. Daarom is de inrichting afgestemd op de voetganger. Dat wil niet zeggen dat de auto werd ontkend. Het autobezit was een belangrijk gegeven in de opzet van de wijk [hier verwijzen de vertakking vanaf de ontsluitingswegen naar, de parkeerplekken in de hoven, de drive-inwoningen, garages en carports], maar deze was van secundair belang. Hoe verder de auto de wijk in komt, hoe kleiner zijn 'rol'.

Bakema wilde een informeel woonmilieu creëren waar verkeersassen en andere formele elementen werden vermeden. In plaats ontwierp hij een ringvormige ontsluiting voor autoverkeer die zich naar binnen toe vervlocht met het voetpadennetwerk. Deze verschillende lagen, die ook terugkomen in de groenstructuur en de verkaveling, creëerden een gevarieerd, maar helder woonmilieu.

Het centrale groene voetgangersgebied: het Dalheimpad. Bron: Gemeente Eindhoven.

Groenstructuur

Vanuit de gemeente werd F.J. Fontaine verantwoordelijk voor de groene inrichting. Door zijn inbreng kwam een gedifferentieerde beplanting tot stand met bloeiende struiken en planten en diverse boomsoorten, gecombineerd met langgerekte gazons en grasvelden.

Behalve dat het groen een aantrekkelijke verblijfsfunctie heeft, werkt het structurerend. Het groen is opgezet van groot naar klein. Rondom de wijk ligt een groene bufferrand die het besloten karakter versterkt. Ook de groene assen, de centrale

middenas en de groenzones langs de ontsluitingswegen, werken structuurversterkend en dragen bij aan de groene beleving. De verschillende voetpaden – met een groene inrichting – verbinden de buitenste groenzone met de groene assen. Zo heeft de voetganger op zijn weg door de wijk voortdurend zicht op het groen.

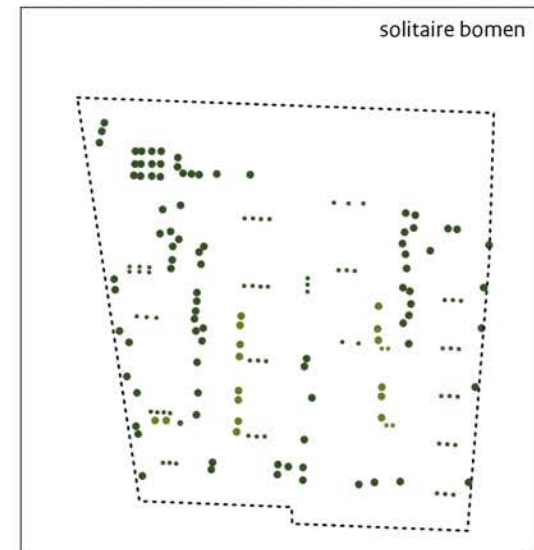
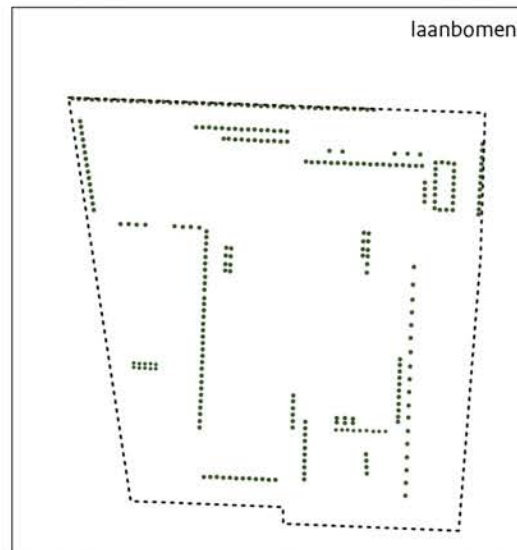
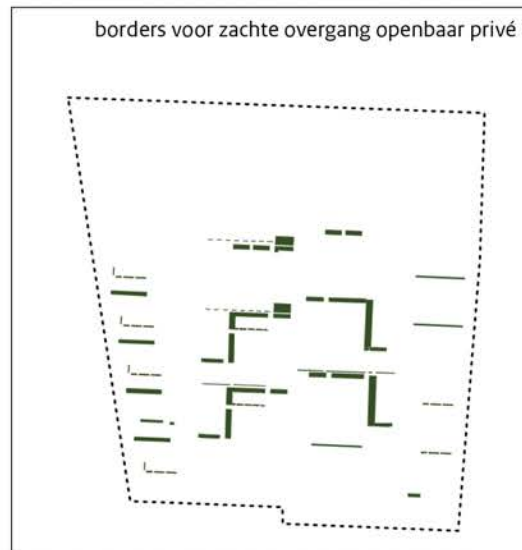
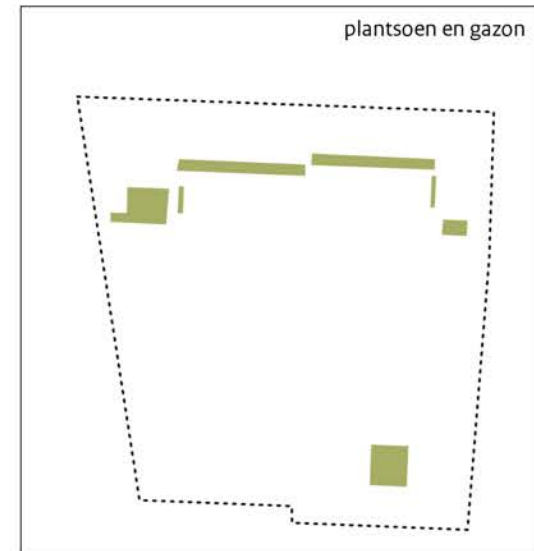
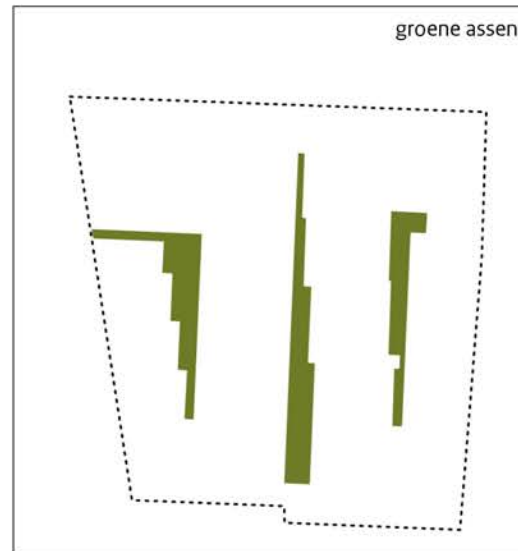
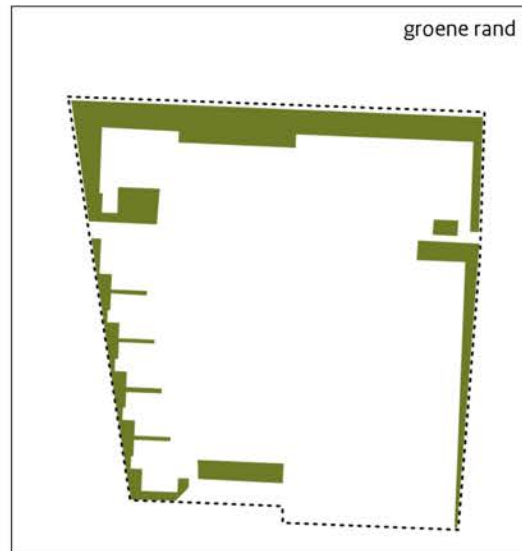
De centrale groenzone rondom het Dalheimpad versmalt in noordelijke richting door de verspringende bouwblokken aan de oostkant. De inzet van het gemeenschappelijk groen

versterkt deze versmalling. De groenzones aan de ontsluitingswegen – de Luxemburglaan en de Clervauxlaan – verbreden zich juist en volgen de vorm van de wijk langs de ritmisch getrapte bouwblokken. Bij beide lanen verspringen de blokken aan de westkant. Langs de Clervauxlaan is deze verspringing breder opgezet dan bij de Luxemburglaan, omdat Bakema hier meer ruimte had door de schuine begrenzing van de wijk in het westen.

Foto: Nadine van den Berg.

Het grootschalige groen vertakt zich via een gelaagde groenopbouw tot aan de voordeur van de woningen: openbare plantsoenen gaan over in kleinschalige semi-openbare borders rondom de bebouwing en de woonpaden. Dit groen verzacht op verschillende plekken de overgang van publiek naar privé – volgens Bakema broodnodig zodat bewoners zich zouden thuis voelen.

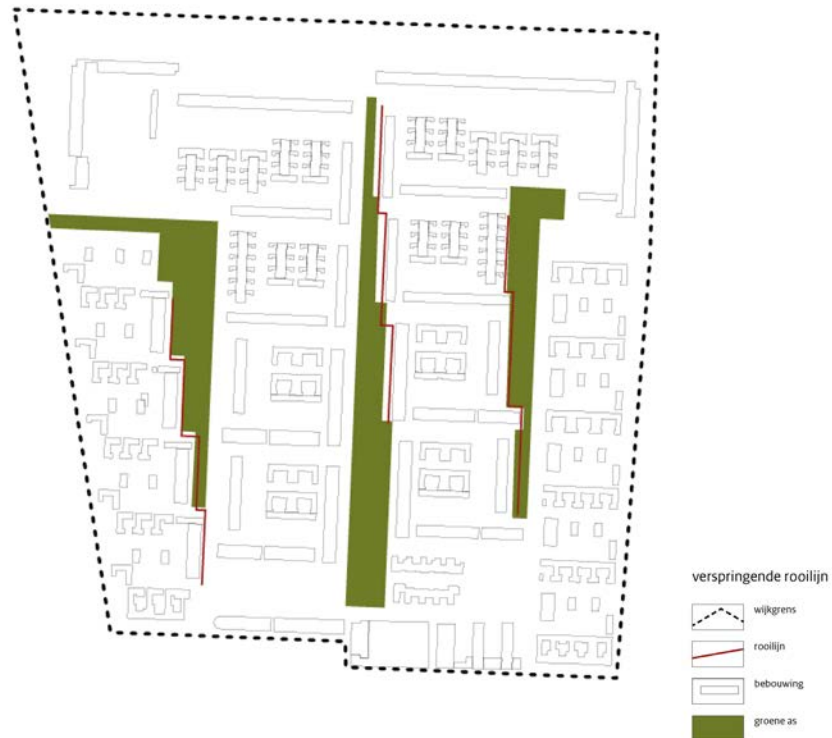
In de woonhoven stond oorspronkelijk een aantal bomen waaronder geparkeerd kon worden. Ieder hof had zijn eigen boomsoort, wat moest bijdragen aan de herkenbaarheid. In verschillende hoven zijn kleine perkjes te vinden die bestaan uit exotische en bijzondere plantensoorten. Ze geven de hoven een rijke uitstraling.

Uitbreidingen en aanpassingen

Bij de renovatie in de jaren negentig zijn de balkons van de hoogbouw vervangen. De nieuwe balkons passen met hun gebogen vorm niet bij de vormentaal van de wijk en dat geldt ook voor de frivole afdaken boven de balkons op de bovenste verdieping.

Veranderingen aan individuele woningen, zoals schilderwerk in afwijkende kleuren en kunststof kozijnen, komen eveneens voor. Voor 't Hool zijn door de gemeente welstandscriteria opgesteld die ervoor moeten zorgen dat aanpassingen en vernieuwingen zich op een goede manier tot de oorspronkelijke architectuur verhouden.

In 2003 is het winkelcentrum uitgebreid, waarbij niet is voortgeborduurd op het oude ontwerp. Hierdoor is de oorspronkelijke samenhang tussen het winkelcentrum en de wijk verloren gegaan.

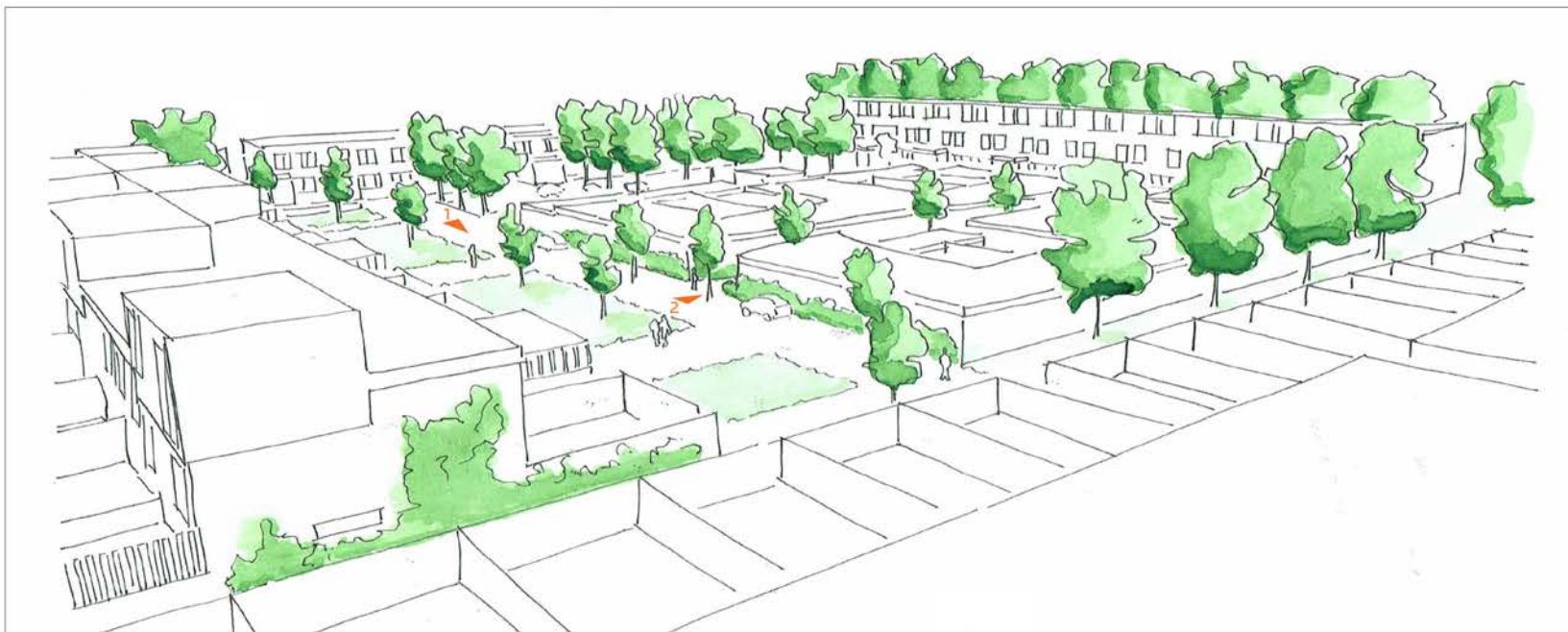

Foto 1

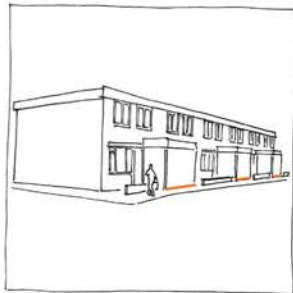

Foto 2

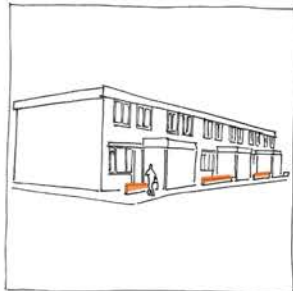
Het grootschalige groen vertakt zich via een gelaagde groenopbouw tot in de hoven:

- Foto 2: groene begeleiding van voetpaden en steegjes, van de groene buitenranden tot in de hof.
- Foto 1: hagen en borders op de kopse kanten van de bebouwing verzachten de overgang van openbaar naar privé.

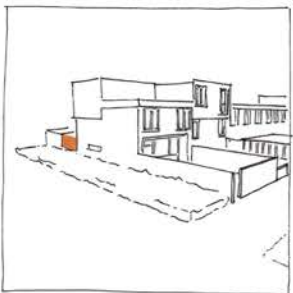
Overgang openbaar naar privé

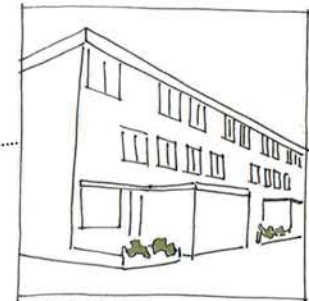
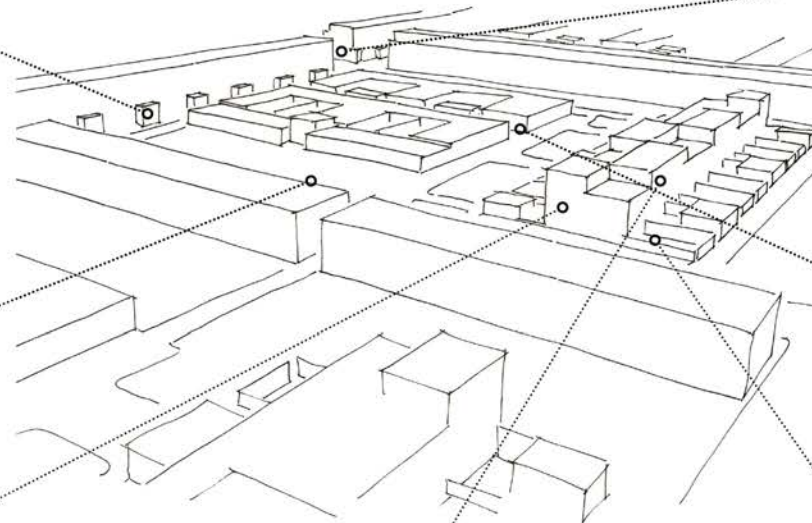
Verspringende gevellijn
Schuurtjes aan de straatzijde van de woning

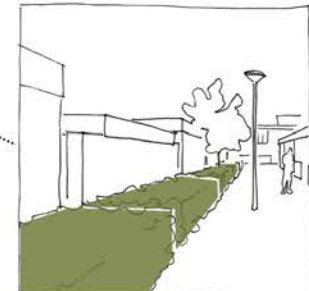
Erfafscheidingen
Lage muurtjes of bloembakken zijn mee ontworpen

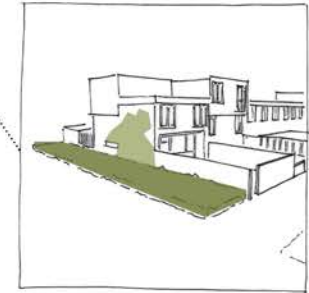
Erfafscheidingen
Lage muurtjes of bloembakken zijn mee genomen in het ontwerp

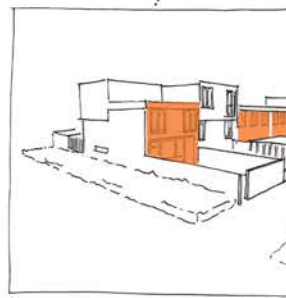
Erfafscheidingen
Bloembakken zijn mee ontworpen

Zachte groene overgangen
Borders aan de achterzijdes van woningen en schuurtjes

Zachte groene overgangen
Zijborders en heggen op kopse kant van de woningen

Wisselende voor- en achterkanten
Voor- en achterkanten wisselen waardoor er geen gesloten wanden ontstaan

Bijzondere karakteristieken

Samenhangend ontwerp van woning en wijk, privé- en openbaar groen

't Hool is het unieke resultaat van een nauw samenspel tussen architectuur en stedenbouw. Voor Bakema was het detail even belangrijk als de grote lijn. Details als boeiboorden* hebben zeggingskracht doordat ze consequent in de hele wijk zijn toegepast. En wat in het groot voorkomt, is ook in het klein te vinden. Zo komen de hoogteverschillen tussen de hoog-, middelhoog- en laagbouw ook tot uitdrukking in de architectuur van de individuele huizen door de insnijdingen en verspringingen. Dit geldt ook voor de verschillende schaalniveaus van het groen: grote, openbare groenruimtes gaan over in kleinschalig, semi-openbaar en privégroen – door begroeiing van het metselwerk, de perkjes en hagen op de kopse kanten en de bloembakken bij de woningen.

't Hool is een 'Gesamtkunstwerk', een nauwe samenhang tussen verschillende onderdelen die de wijk tot een geheel maken.

Overgangen openbaar - privé

Architect Jaap Bakema stimuleerde ontmoeting tussen mensen door de keukens aan de voorzijde van de woningen te situeren. 'Harde' overgangen, bijvoorbeeld tussen openbaar en privé, verzachtte hij met lage muurtjes, pergola's, terugliggende entreenissen, gemetselde bloembakken als begrenzing van de voortuinen en betonnen plateautjes naast de voordeuren van de drive-inwoningen.

De split-levelwoningen langs de interne ontsluitingsweg zijn om en om verkaveld, mede door het situeren van ommuurde achtertuinen naast carports in de voortuinen. Hierdoor zijn achterkanten vermeden.

Robuuste en tegelijkertijd gedetailleerde verschijningsvorm en materiaaluitdrukking

Bakema wilde dat de bouwvolumes als eenheid zouden worden gezien. De ingetogen architectuur moest het gemeenschapsgevoel versterken. Het materiaalgebruik is overal hetzelfde: rode baksteen en bruinzwart gebeitst hout. Boeiboorden van rabatdelen, betonnen lateien, balkonmuren en pergola's zijn gebruikt om de verschillende individuele woningen samen te binden tot grotere eenheden.

Bij alle woonblokken komt in verschillende verschijningsvormen horizontale belijning voor. Dit wordt benadrukt in de gevelopbouw van met name de rijtjeswoningen. Elke bouwlaag heeft een eigen compositie met puin of 'solitaire' ramen. Elk bouwblok wordt afgesloten door een rondgaand, samenbindend boeiboord. De consequente toepassing van dezelfde kleur voor kozijnen en boeiboorden draagt bij aan de eenheid van de wijk.

De uniformiteit in vormgeving en kleur bij de uiteenlopende woningtypen zorgt voor eenheid in verscheidenheid. Er zijn geen ornamenten of versieringen toegevoegd. Het toegepaste materiaal spreekt voor zich. Hierdoor is een 'eerlijke' bebouwing ontstaan.

"De publieke [stedenbouwkundige] ruimte en de privé [architectonische] ruimte worden mededeelzaam ten opzichte van elkaar door middel van overgangselementen. Zo ontstaan ontmoetingsplaatsen in een omgeving die is ontstaan vanuit mensen en machines".
Uit: Van Stoel tot Stad van J.B. Bakema

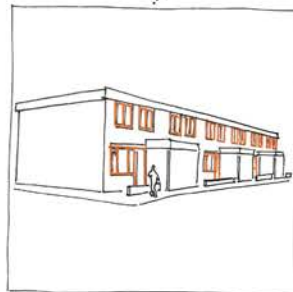
Architectuurkenmerken

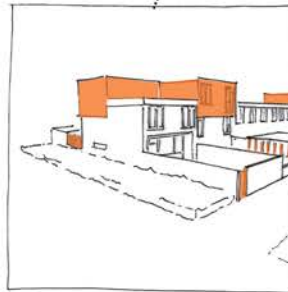
Metselsteen
Alle woningtypes in dezelfde metselsteen uitgevoerd

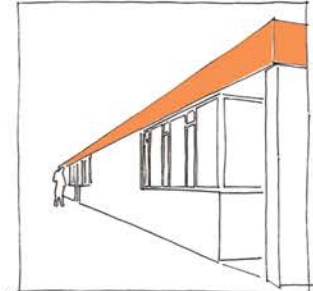
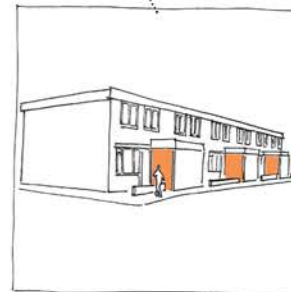
Betonaccenten
Betonnen lateien boven de ramen met afhankelijk van de zonorientatie geïntegreerde uitsparingen voor een zonnescherm

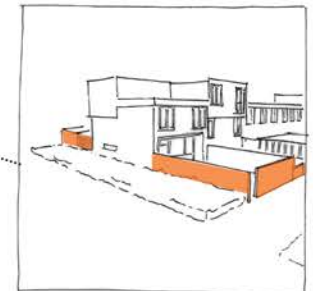
Kozijnen
Alle woningtypes hebben dezelfde donkere houten kozijnen

Houten verbijzonderingen
Het donkere hout is een terugkerend element: de boeiboorden, optoppingen van de split-levelwoningen, hekwerk, schuttingdelen en bij de garages

Horizontaal karakter
Het horizontale karakter wordt benadrukt met platte daken, boeiboorden en daktrimmen

Erfafscheidingen
Erfafscheidingen zijn meegenomen in het ontwerp

Kernkwaliteitenkaart

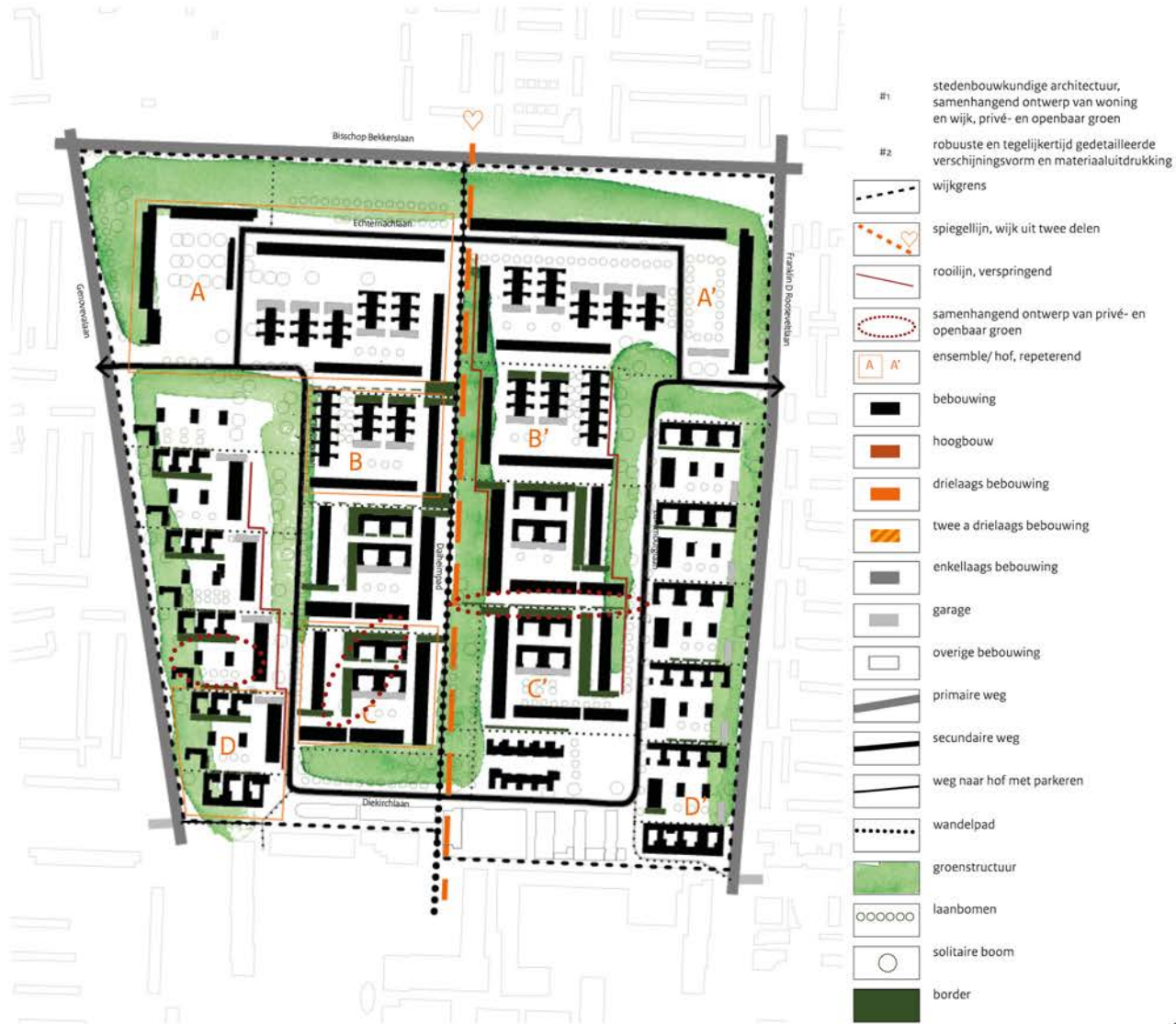
Wijk met heldere verkeersstructuur, gespiegeld om voetgangersas

Enheid in verscheidenheid: diversiteit woningtypen met repeterende bouwelementen, materialen en kleuren

Gelaagd groen: grootschalig groen van randen en assen vertakt zich in kleinschalig groen tot aan de voordeur

- #1 stedenbouwkundige architectuur, samenhangend ontwerp van woning en wijk, privé- en openbaar groen
 - #2 robuuste en tegelijkertijd gedetailleerde verschijningsvorm en materiaaluitdrukking
- wijkgrens
 - spiegellijn, wijk uit twee delen
 - rooilijn, verspringend
 - samenhangend ontwerp van privé- en openbaar groen
 - ensemble/ hof, repeterend
 - bebouwing
 - hoogbouw
 - drielaags bebouwing
 - twee a drielaags bebouwing
 - enkellaags bebouwing
 - garage
 - overige bebouwing
 - primaire weg
 - secundaire weg
 - weg naar hof met parkeren
 - wandelpad
 - groenstructuur
 - laanbomen
 - solitaire boom
 - border

Begrippenlijst

Bouwkunde

Woning typologieën:

Drive-in-woning

Bij een drive-in-woning bevindt zich op de begane grond of op -1 een afgesloten garage. Het woongedeelte is op de eerste verdieping gelegen.

Duplexwoningen

Duplexwoningen zijn eengezinshuizen die gesplitst zijn in twee woonlagen om ruimte te bieden voor twee gezinnen. Deze woningen werden na de oorlog gebouwd met de bedoeling om er na de woningnood weer één ruime woning van te maken. De woningnood hield langer aan en bovendien bleek het ombouwen duurder dan gedacht, waardoor dit weinig of pas veel later is gedaan.

Maisonnettes

Maisonnettes zijn woningen in een groter gebouw, zoals een flat of appartementencomplex, met meerdere verdiepingen per woning. Ook dit was in die tijd in de Nederlandse woningbouw een nieuw type.

Woonensemble

(vaste) Compositie van verschillende losstaande wooneenheden

Systeembouw

De term systeembouw heeft betrekking op meerdere vormen van industrieel bouwen:

stapelbouw - het stapelen van muren met (steeds grotere) lichte betonnen elementen. Deze worden meestal bekleed met baksteen.

montagebouw - bouwen met geprefabriceerde onderdelen, zoals kozijnen, kastwanden, maar ook complete puien en badkamers. Later werden ook fabrieken op de bouwplaatsen zelf gebouwd voor met name grote elementenbouw, zoals wanden en vloeren.

gietbouw - (dragende) wanden en vloeren worden op de plek zelf gegoten in tijdelijke of blijvende bekisting. Ook nu nog is systeembouw meestal een combinatie van gietbouw en montagebouw.

skeletbouw - opbouw van geprefabriceerde kolommen en liggers. Deze worden aan de buitenzijde bekleed.

Stromingen

Bossche School

Begin jaren vijftig kwam de benaming 'Bossche School' voor het eerst in zwang. Het betrof een postacademische architectuuropleiding in Den Bosch, die haar oorsprong vond in de naoorlogse opgave van de kerkenbouw. Bij deze vroeg naoorlogse architectuurstroming, waarvan Dom Hans van der Laan, samen met zijn broer Nico de grondlegger was, draaide alles om verhoudingen. De ontwerpen zijn gebaseerd op het 'Plastisch Getal', de derde macht van de gulden snede. De verschillende onderdelen van een gebouw werden via een stelsel van verhoudingen op elkaar afgestemd. In hun zoektocht naar deze essentie van de architectuur bestudeerden de cursisten historische religieuze bouwwerken. De stijlkenmerken daarvan klonken nog jaren door in het werk van Bossche Schoolarchitecten.

De architectuurstroming kenmerkt zich door soberheid en de afwezigheid van versieringen en het gebruik van in Nederland beschikbare, traditionele, materialen, zoals baksteen, beton, hout en keramische dakpannen. Alhoewel ornamenten

nauwelijks worden toegepast, is de detaillering van raampartijen, daklijsten en erkers geraffineerd. Gevellijsten, timpanen en [doorlopende] lateien, afkomstig uit de klassieke bouwkunst, behoren tot de karakteristieke vormtaal van de vroege Bossche School. Met het ambachtelijk metselwerk en de tamelijk traditionele en klassieke vormtaal vloeien de Bossche en Delftse School in veel naoorlogse ontwerpen naadloos in elkaar over.

Delftse School

De Delftse School is een traditionalistische architectuurbeweging die in de eerste helft van de twintigste eeuw ontstond en voortduurde tot halverwege de jaren vijftig. De Delftse School werd geïnspireerd en aangevoerd door Marinus Jan Granpré Molière, architect en docent aan de Technische Hogeschool van Delft. Hij had een levensbeschouwelijke visie op het bouwen waarin 'eeuwige waarden' centraal stonden: gericht op een herleving van historische betekenissen, vormen en materialen. De architectuurstroming legt de nadruk op een ambachtelijke vormtaal, met het accent op bakstenen gevels en zadeldaken met keramische pannendaken. De Delftse School wordt dikwijls beschouwd als de conservatieve tegenhanger van de modernistische architectuur van het Nieuwe Bouwen en de ornamentele bouwkunst van de Amsterdamse School, twee dominante richtingen in de Nederlandse architectuur tijdens het interbellum. Granpré Molière beschouwde het Nieuwe Bouwen als 'onbesuisd,' terwijl hij de Amsterdamse School te 'wulps' vond. Bouwkunst moest volgens hem 'nederig en zelf vergetend' zijn.

Modernisme / Het Nieuwe Bouwen / Functionalisme

Onder modernisme wordt de fundamenteel nieuwe architectuurstroming die begin zoe eeuw ontstond verstaan, in Nederland bekend onder de naam *het Nieuwe Bouwen* [of Nieuwe Zakelijkheid en Functionalisme]. De 'modernen' bepleitten een

rationele architectuur met een vormentaal die 'berust op het begrip van constructie'. De architectuur van het Nieuwe Bouwen kenmerkte zich door rechte lijnen, geometrische en abstracte vormen, lichte constructies van staal en beton, grote ramen, een vrije gevelindeling en een open plattegrond. De binnen- en buitenruimtes werden met elkaar verbonden, waardoor licht, lucht en ruimte werd gecreëerd. De gevels werden vaak wit gepleisterd. In de stedenbouw richt het modernisme zich meer op de wetenschappelijke onderbouwing van de inrichting op basis van onderzoek naar de verhouding van de verschillende functies en de samenstelling van de bewonersgroepen. Het programma voor de wijk is richtinggevend voor de ordening en het ontwerp. Dit betekent ook een grotere zelfstandigheid van het ontwerp ten opzichte van de bestaande stad.

Het Nieuwe Bouwen was in grote mate een sociaal geëngageerde beweging geïnspireerd door het socialisme. Net als in Duitsland, hadden De 8 [Amsterdam] en De Opbouw [Rotterdam] grote interesse in het vraagstuk van de sociale woningbouw: wat is de beste manier om de lage klasse onder goede omstandigheden te huisvesten?

In deze periode kwam ook de planologie de voornamelijk op onderzoek gerichte stedenbouwkunde binnen. Traditioneel was de stedenbouwkunde gericht op vorm, vanaf het modernisme werd functie en de ordening van de functies binnen een wijk een factor binnen de stedenbouw.

CIAM - Congrès Internationaux d'Architecture Moderne, opgericht in 1928 als overlegorgaan voor modernistische architecten met een serie spraakmakende internationale conferenties over moderne architectuur en stedenbouw. Het diende als instrument om een nieuwe manier van wonen en bouwen te stimuleren. De Amsterdamse De 8 en de Rotterdamse Opbouw vormden samen de Nederlandse CIAM-groep. In 1960 was de laatste CIAM bijeenkomst.

Traditionalisme

Het begrip traditionalisme verwijst naar het doelbewust teruggrijpen op tradities bij het bouwen wat betreft vorm, maar ook wat betreft constructie en functie.

In Nederland ging de baksteenarchitectuur van de jaren twintig in de vorm van het traditionalisme na 1945 door, naast het opkomende modernisme. De baksteenbouw was nu niet langer modern expressionistisch, maar juist behoudend en gebaseerd op de nationale bouwtraditie van sobere baksteengevels met een vlakke en symmetrische opzet. Het traditionalisme kijkt eerder naar regionale dan naar nationale of internationale stijlen en gaat uit van architectuur die het vlak benadrukt. Kenmerkend voor het naoorlogse traditionalisme zijn de toepassing van vertrouwde gebouwtypologieën, archetypische bouwvormen, bemiddelende overgangsmotieven, introverte beslotenheid, ambachtelijke bouwtechnieken, hiërarchische gevelcomposities waarin de achterliggende functies afleesbaar zijn, hellende daken, markante schoorstenen en de voorliefde voor de materialen baksteen, hout, smeedijzer en natuursteen. In de stedenbouw komt het traditionalisme tot uiting in het begrip harmonie en de esthetische ontwerpprincipes van morfologische en visuele samenhang en afwisseling van beslotenheid en openheid. De nadruk ligt meer op het stratenplan dan in het vormgeven van de ruimte op een groter schaalniveau. Ook richt het ontwerp zich op continuïteit en op harmonie met de bestaande context.

Stedenbouwkunde

Bouwblok

Een bouwperceel dat de volledige ruimte inneemt tussen vier straten.

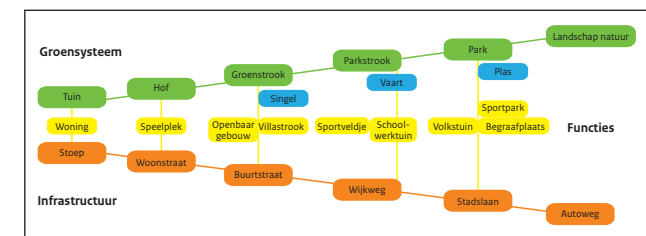
Core

In 1951 werd op de achtste editie van het CIAM-congres het functionalistische ideeëngoed uit de vooroorlogse periode van CIAM 'gehumaniseerd'. De menselijke maat werd uitgangspunt. Vanaf dat moment sprak men van 'de core', wat staat voor de materiële uitdrukking van het gemeenschapsgevoel. Het stond voor ontmoeting en wederzijdse betrekking. Dit kon ruim worden opgevat, van plein en winkelcentrum tot park.

Cul-de-sac-ontsluiting

Doodlopende weg, alleen bedoeld voor bestemmingsverkeer om woongebieden verkeersluw te houden.

Hiërarchie

Bron: Y. Feddes [2011], *De groene kracht*

Hofvorm

Verkaveling waarbij verschillende, los van elkaar staande, wooneenheden op zo'n manier zijn gegroepeerd dat ze een hof formeren: een al dan niet openbare, centrale ruimte, meestal

met groene invulling soms ook liep een weg door de hof of waren er parkeerplaatsen gerealiseerd in de centrale ruimte. Een in Amsterdam ontwikkeld naoorlogs verkavelingstype met een minder statische compositie dan voorheen en een gunstig aantal woningen per hectare.

Molenwiekverkaveling

Compositie waarbij de voorkant en de kopse kant van een flat of strook elkaar afwisselen aan de straatkant. Het is een speelsere compositie *dan een hofverkaveling en is daar vaak een verschuiving van.*

Stempelbouw

Stempelbouw (ook wel stempelverkaveling) is een verkavelingsprincipe dat in Nederland veel is toegepast in de wederopbouwperiode. Bij stempelbouw bestaat een wijk uit een zich herhalend patroon van (kleine) woonensembles. Deze groepering wordt ook wel de stempel genoemd. Deze stempels zijn grotendeels identiek en hebben ook dezelfde oriëntatie, maar zijn vaak verschoven ten opzichte van elkaar of gespiegeld.

De herhaalbare eenheid kreeg de scheldnaam 'stempel' opgeplakt toen deze evolueerde naar een gestandaardiseerde variant.

Strokenbouw

Strokenbouw is een stedenbouwkundig verkavelingsprincipe, waarbij de bebouwing in parallelle, vrijstaande rijen is geordend, zoveel mogelijk georiënteerd op de zon. De woningen zijn vaak niet gekoppeld aan straten, maar staan hier 'los' van. Vaak wordt de bebouwing ontsloten door woonpaden aan de noordkant.

Tuinstadmodel

Concept geïntroduceerd in 1898 door sociaal hervormer Ebenezer Howard dat op verschillende plekken navolging kreeg. Het tuinstadmodel beloofde in zowel sociaal als ruimtelijk opzicht een oplossing te bieden voor de industriële samenleving. Het is als het ware de voorloper van de wijkgedachte. Nieuwe steden ontstonden op het platteland in de buurt van industrie en werden van fabrieken gescheiden door een groenzone, bedoeld voor recreatie en ontspanning. De stad werd niet langer gezien als een gesloten geheel, maar als plek waar groen vanuit het omringende landschap tot diep in de stad doordrong. Het landschap lag niet langer aan de rand van de stad, maar kwam in de stad zelf te liggen om daar lucht en ontspanning te bieden aan bewoners.

Wijkgedachte/Parochiewijk

De naoorlogse stedenbouw uit de wederopbouwperiode is sterk gebaseerd op de wijkgedachte en werd als denkbeeld voor het eerst bekend door het boek *De stad der toekomst, de toekomst der stad* (1946). De begrip kan gedefinieerd worden als: het stichten van een complete, stedelijke gemeenschap van beperktere omvang, in een ruimtelijk vormgegeven geheel van stedelijke functies. De ruimtelijke en sociale oorsprong ligt in de Angelsaksische begrippen *neighbourhood unit* en *de garden city*. Zowel de ruimtelijke als de sociologische kant kende een hiërarchische structuur: woning – buurt – wijk – stadsdeel – stad, met het gezin als hoeksteen van de samenleving. In Nederland is de wijkgedachte sterk verbonden met het fenomeen 'de maakbaarheid van de samenleving' en de begrippen licht, lucht en ruimte. De grootte van de wijk was gebaseerd op het aantal inwoners en de hoeveelheid woningen en voorzieningen, zoals winkels, scholen, kerken, medische faciliteiten en sport en recreatievoorzieningen, daarvoor nodig waren. In plaats van vooroorlogse gesloten bouwblokken,

gelegen aan -soms benauwde- straten, waren de woningen en de overige gebouwen meestal gegroepeerd in open bebouwing en gelegen in ruim bemeten groen.

De parochiewijk (echelon paroissial) is een sociaal-ruimtelijk stedenbouwkundig model dat in naoorlogs katholiek zuidelijk Nederland voorop stond. Hierbij kreeg de kerk een prominente positie midden in de wijk toebedeeld, als belangrijkste baken. De wijk grootte was afgestemd op de gemiddelde omvang van een parochie. In de parochiewijk stond het wonen en het gezinsleven centraal. Het idee was om in de snel veranderende wereld het overzicht te blijven houden en geborgenheid te creëren.

Wooneenheid

In Ommoord staat de wooneenheid gelijk aan een flatgebouw. De term 'wooneenheid' is gebaseerd op het ordeningsprincipe dat de Franse stedenbouwers aanduiden met de term 'echelon domestique' (50 tot 150 gezinnen). De bouwsteen van een woonwijk was een groep huizenrijen of 'wooneenheden'. Alle rijen in deze wooneenheid hadden een gelijke oriëntering, gericht op ideale bezonning. Verder werd gesteld dat deze rijen konden worden ingevuld met eengezinswoningen, etagewoningen of een combinatie van beide.

Bron: Architectenweb.nl | Blom, A., B. Jansen, M. van der Heide [2004], *De typologie van de vroeg-naoorlogse woonwijken* | RCE [2004], *Monumenten van de prille welvaartsstaat* | Haan, H. de, I. Haagsma [1996], *Plastisch lexicon: een beknopte encyclopedie van de 'Bossche School'*

Geraadpleegde literatuur

Bakema, J.B. [1964], *Van Stoel tot Stad*
Bartholomeus & Parthesius iov de
Jubileumcommissie [1995], *25 jaar 't Hool – Een
bijzondere wijk in Eindhoven*
Blom, A. [2013], *Atlas van de wederopbouw
Nederland 1940-1965 - ontwerpen aan stad en land.*
Blom, A., B. Jansen en M. van der Heide [2004],
De typologie van de vroeg-naoorlogse woonwijken.
Gemeente Eindhoven [2004], *Welstandsnota,
Gebiedsgerichte welstandscriteria Woonwijk 't Hool*
Schouten, T. [2011], *'t Hool 2050 – een duurzame
toekomst voor een unieke Eindhovense wijk;*
Afstudeerscriptie TU Eindhoven
Urban Fabric, Steenhuis Stedenbouw, [2007],
*Landschap, Strijp R, Eindhoven – cultuur historische
verkenning*
Wilms Floet, W. En E. Gramsbergen [2001],
Zakboek voor de woonomgeving
Helmond, H. van [2003], *De optimistische stad –
recensie [op Archined]*

Websites

<http://www.rotterdam.nl/tekst:bakema>
[https://www.archined.nl/2003/04/
de-optimistische-stad](https://www.archined.nl/2003/04/de-optimistische-stad)
[http://www.woonwijkhethool.nl/achtergrond/
geschiedenis/](http://www.woonwijkhethool.nl/achtergrond/
geschiedenis/)

Colofon

Gebiedsdocument 't Hool
Productie: De PlaatsMakers
Samenstelling en Tekst: Marlijn van der Hoeven
Kaartmateriaal: Tim van Oosterbos
Tekeningen en schetsen: Marije Weijers
Redactie: Nadine van den Berg
Coverfoto: Nadine van den Berg
Eindredactie: Mark Hendriks
Ontwerp: Tegenwind grafisch ontwerp
Begeleidingscommissie: Anita Blom,
Wijnand Galema, Jon van Rooijen,
Doris Schmutzhart, Kya Verhagen

*Voor dit document is geput uit bestaand[e] onderzoek
en rapportages. De kaarten in dit document zijn
gebaseerd op kaarten van MUST uit 2010. Het is
daarom mogelijk dat aanpassingen van na 2010 in
de kaarten in dit document ontbreken.*

*Bij het tot stand komen van deze publicatie is zoveel
mogelijk getracht toestemming te krijgen voor het
beeldgebruik van de oorspronkelijk rechthebbenden of
hun uitgevers. Indien een rechthebbende denkt aan-
spraak te kunnen maken op een beeld, dan kunt u
contact opnemen met InfoDesk info@cultureelerfgoed.nl.*

©Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2016

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staat
voor de bescherming van het roerende en
onroerende erfgoed van nationaal belang.
Met specialistische kennis stimuleert de dienst
een goede zorg voor archeologie, monumen-
ten, cultuurlandschap, beeldende kunst en
kunstnijverheid.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort
033 – 421 7 421 | fax 033 – 421 7 799
info@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl